

Bloemenweide: aanleg, ontwikkeling en beheer

Een bloemenweide is een bloemrijk grasland waarin diverse grassen, en meerjarige bloemen en kruiden voorkomen. Een bloemrijk grasland kun je inzaaien, maar kun je ook door middel van maaibeheer ontwikkelen. Een bloemrijk grasland dien je op jaarbasis één à twee keer te maaien en het maaisel af te voeren. Een relatief schrale/voedselarme bodem is de ideale uitgangssituatie. Een bloemenweide is geheel natuurlijk, dit betekent: geen bemesting en geen bestrijdingsmiddelen voor onkruid. Soms is een toevoeging van mineralen wel nodig.

Ieder jaar neemt het aantal bloemrijke graslanden af. Reden genoeg om er zuinig op te zijn en nieuwe bloemrijke graslanden aan te leggen of te ontwikkelen. Bloemrijke graslanden zijn een thuis voor diverse insecten, vogels en zoogdieren. In echt goed ontwikkelde bloemenweides kunnen wel 300 plantensoorten voorkomen!

een bloemenweide >

Een bloemenweide kun je realiseren op vrijwel iedere grondsoort, zolang deze maar niet te nat of te voedselrijk is. Op voedselrijke bodems krijgen grassen en snelgroeiende onkruiden als brandnetel of ridderzuring snel de overhand. Bloemen en kruiden krijgen dan niet de kans in bloei te komen en verdwijnen uit het grasland.

Een goed begin is het halve werk!

Bloemen houden van schrale bodems waar weinig voedingsstoffen zoals fosfaat en stikstof in zitten. Een goede bodemstructuur, voldoende bodemleven en mineralen zijn wel van belang. Veel gronden in Nederland zijn erg voedselrijk en hebben een verstoorde bodem door o.a. veelvuldige grondbewerkingen. Dit maakt het moeilijk een locatie bloemrijk te ontwikkelen. Soms is het aan te raden in zeer voedselrijke situaties de bodem eerst te verschralen alvorens over te gaan tot inzaaien. Dit kan door de voedselrijke teeltlaag af te voeren of een schrale grondsoort (zand) op te brengen en eventueel licht door de bovengrond te werken. Om de bodem zo min mogelijk te verstoren kun je er ook voor kiezen om eerst een aantal jaren uit te mijnen. Dit houdt in dat je oogst, maait en afvoert en de grond niet bemest. Bij zeer voedselrijke gronden kan dit proces echter lange tijd in beslag nemen.

Inzaaien of niet?

Graslanden waar al tientallen jaren geen bodembewerking plaats heeft gevonden zijn waardevol. In deze graslanden heeft het bodemleven zich ongestoord kunnen ontwikkelen, waardoor de bodem meer in balans is. Pas je grondbewerking toe op dergelijke graslanden (noodzakelijk voor het inzaaien), dan raakt de bodem verstoord en kunnen dominante grassen en/of kruiden de kop op steken. Langjarige onbewerkte graslanden kun je daarom het beste niet inzaaien, maar bloemrijk ontwikkelen met gericht maaibeheer.

Heb je hier en daar in jouw grasland al bloemen zien staan of is het grasland vroeger bloemrijk geweest, dan is inzaaien vaak niet eens nodig. Naar verwachting is dan een zogenaamde zaadbank aanwezig in de bodem. Een zaadbank is de aanwezigheid van zaden in de bodem vanuit het verleden. Deze zaden kunnen jarenlang aanwezig zijn in de bodem om pas bij het juiste beheer te gaan kiemen. Ook in dit geval is bloemrijk ontwikkelen van het grasland met gericht maaibeheer aan te bevelen.

Meer informatie over het ontwikkelen van een bloemrijk grasland vind je hier:

- Factsheet *Natuurlijke graslanden in particulier natuurbeheer* (o.a. verkrijgbaar via Landschap Overijssel)
- Veldgids *Ontwikkelen van kruidrijk grasland* (verkrijgbaar via www.aardewerkadvies.nl)

Is bovenstaande niet van toepassing op jouw grond, dan is inzaaien met een zaaimengsel een goede optie! Ook als je al langer bezig bent met het ontwikkelen van jouw grasland, maar zonder bloemrijk resultaat, dan kan inzaaien een goede vervolgstap zijn.

Bloemenweide: aanleg, ontwikkeling en beheer

Bloemenweide zaaimengsel

Landschap Overijssel geeft 2x per jaar zaaimengsels uit, er wordt ook een bloemenweidemengsel uitgegeven. Kijk op www.landschapoverijssel.nl/mijn-natuurakker voor meer informatie.

Daarnaast zijn twee lijsten van inheemse plantensoorten samengesteld, een lijst voor lichte en een lijst voor zware gronden. In de lijsten staan zowel algemene als bijzondere soorten. Het zijn allemaal soorten die van nature in Overijssel voorkomen en hier dan ook prima gezaaid kunnen worden. Op basis van onderstaande lijsten kun je ook je eigen zaaimengsel samenstellen. Voor bloemenweides adviseren wij altijd gebruik te maken van inheems, onbewerkt en liefst autochtoon zaaigoed.

Soorten voor een bloemenweide op lichte gronden: zandig/zwak leemachtig

blauwe knoop	kleine bevernel
boerenwormkruid	kleine ratelaar
dagkoekoeksbloem	kleine tijm
duizendblad	knoopkruid
echte guldenroede	muizenoor
geel walstro	rode klaver
gewone brunel	schermhavikskruid
gewone margriet	scherpe boterbloem
gewone rolklaver	sint janskruid
gewone veldbies	smalle weegbree
gewoon biggenkruid	vertakte leeuwentand
gewoon reukgras	vlasbekje
grasklokje	vogelwikke
grote tijm	welriekende agrimonie
hazepootje	zandblauwtje
hemelsleutel	

Bloemenweidemengsel lichte gronden

Soorten voor een bloemenweide op zware gronden: leemachtig/kleilig

boerenwormkruid	kraailook
dagkoekoeksbloem	moerasrolklaver
duizendblad	pastinaak
fluitenkruid	peen
gewone berenklauw	pinksterbloem
gewone brunel	rode klaver
gewone ereprijs	scherpe boterbloem
gewone margriet	sint janskruid
gewoon biggenkruid	smalle weegbree
gewoon reukgras	veldlathyrus
glad walstro	veldzuring
grasmuur	vertakte leeuwentand
kamgras	vogelwikke
kleine ratelaar	zwarte toorts
knolboterbloem	
knoopkruid	

Bloemenweidemengsel zware gronden

Vorbereiding van de grond

Om een zaaimengsel de beste start te geven, is het belangrijk dat je de bodem goed voorbereidt. Een schoon zaaibed met een rulle, minerale bodem, waar geen (kiem)planten van (dominante) kruiden of grassen meer staan, is noodzakelijk. Dit bereik je door eventueel bestaande vegetatie te maaien en af te voeren, waarna je de bodem (het liefst zo oppervlakkig mogelijk) bewerkt.

Bloemenweide: aanleg, ontwikkeling en beheer

De beste voorbereiding voor de aanleg van een bloemenweide is het verwijderen van de zode door deze af te plaggen of af te schrapen (4-6 cm). Dit kun je handmatig doen of met behulp van een zodesnijder. Voor grotere oppervlaktes kun je gebruik maken van een (rups)kraan.

Voor het creëren van een mooie rulle bodem is frezen niet aan te bevelen. De gefreesde zode hergroeit snel en concurreert met het zaaimengsel. Vooral in het voorjaar (veel groeikracht!) werkt het onkruiden en grassen zoals ridderzuring en Engels raaigras bovendien in de hand, doordat de wortels van deze planten in stukken worden gehakt om massaal weer uit te lopen. In het najaar kun je op hete dagen ondiep frezen (max. 5 cm) eventueel wel als voorbereiding van de zaalocatie inzetten, omdat plantenwortels dan snel uitdrogen. De losgefreesde zode moet je vervolgens wel goed afharken en afvoeren.

Het meermaals toepassen van een vals zaaibed is altijd aan te bevelen, vooral bij aanwezigheid van veel grassen en onkruiden. Dit betekent dat je na de eerste grondbewerkingen onkruiden die in de bewerkte grond kiemen weg schoffelt. Doe dit om de 2 à 3 weken, zodat je de aanwezige zaadbank uitput. Herhaal dit een aantal keer voor je overgaat tot inzaaien. Indien het terrein erg is vervuigd, kan het helpen om sterke onkruiden, zoals ridderzuring, akkerdistel, winde en kweekgras, actief te verwijderen (met de hand of machinaal).

Voorbereiden van het zaaien

Is de locatie zaaiklaar? Dan kun je aan de slag met zaaien! Een bloemenweidemengsel kun je het beste in het najaar zaaien, want dit is van nature ook het moment dat bloemen zich uitzaaien. Voor een goede mix van bloemen meng je de zaden eerst goed door elkaar. Verdeel daarna het perceel in bijvoorbeeld 4 of 6 stukken en verdeel ook het zaaigoed in 4 of 6 bakjes. Anders kan het zomaar gebeuren dat je extra zaaigoed moet bestellen, omdat je halverwege het perceel door het zaaigoed heen bent. Om het zaaigoed makkelijker te zaaien, kan het helpen om het zaaigoed te mengen met een zogenaamd 'vulmiddel', zoals licht vochtig zand of geplette maïs- of graankorrels. Het zaaigoed neemt dan toe in volume, zodat het beter te verdelen is over het terrein. Ga voor één kilogram zaaigoed uit van een kruiwagen zand waar je de zaden doorheen mengt.

Inzaaien en kiemperiode

Het is belangrijk groeizaam weer te kiezen voor het inzaaien van de bloemenweide. Kijk hiervoor naar de weersvoorspelling. Inzaaien is niet verstandig met vorst, als het langere tijd droog blijft of als het veel regent. Wordt het de komende tijd mooi lenteweer met af en een bui? Prima weer om in te zaaien! Is het de dagen na het inzaaien toch nog lang droog, let er dan goed op dat het zaaigoed niet uitdroogt. Af en toe gieten of beregenen kan dan nodig zijn. Bij te veel regen of gieten/beregenen kan het zaaigoed schimmelen.

Zaaien dien je oppervlakkig te doen. Licht inharken is verstandig, maar niet altijd nodig. Als de toplaag goed rul is gemaakt, kan een regenbui ook al voldoende zijn om de zaden te doen settelen in de grond. Breedwerpig (niet in rijen) zaaien met de hand heeft de voorkeur, omdat zaaimachines vaak minder goed overweg kunnen met het inzaaien van bloemenmengsels. Bloemenmengsels bevatten vele zaden van uiteenlopende vormen en groottes, waardoor de meeste zaaimachines lastig zijn af te stellen. Daarnaast zaaien zaaimachines vaak te diep, waardoor zaden minder goed kiemen.

1. zaaigoed mengen met vulmiddel (hier wordt zand gebruikt)

2. inzaaien perceel

3. licht inharken zaaigoed

Bloemenweide: aanleg, ontwikkeling en beheer

Een bloemenweide in ontwikkeling

Nadat je jouw bloemenweide in het najaar hebt ingezaaid, zullen de eerste kiemplanten na ongeveer 3 maanden zichtbaar zijn. Belangrijk om te onthouden: niet wieden of schoffelen in jouw bloemenweide in ontwikkeling! Hiermee kun je onbewust bloemen kwijtraken die je juist gezaaid hebt. Sommige bloemen zullen als kiemplantje overwinteren, anderen kiemen pas het voorjaar erop. Het eerste jaar zullen de gezaaide bloemen nog niet bloeien, mogelijk bloeien er wel bloemen die al in het grasland aanwezig waren. Sommige bloemen hebben zelfs meerdere jaren nodig om zich te ontwikkelen. Geduld is hierbij het sleutelwoord! Het tweede jaar kun je de eerste gezaaide bloemen in bloei zien komen en de jaren erna zullen steeds nieuwe soorten in bloei komen. Je zult jouw bloemenweide zien ontwikkelen door de jaren heen en een verschuiving in soorten zien. Bloemen die zich thuis voelen in jouw bloemenweide laten zich jaar na jaar zien, terwijl sommige soorten misschien nooit ontkiemen, omdat de bodem simpelweg niet de juiste groeiomstandigheden biedt voor die soort. Misschien zie je sommige soorten de eerste jaren enthousiast bloeien en daarna langzaam verdwijnen uit je bloemenweide. Dit kan er op wijzen dat deze soort toch niet helemaal thuishoort op die plek, maar het kan ook te maken hebben met het beheer dat je uitvoert.

Hoe beheer ik mijn bloemenweide de komende jaren?

Bloemenweidemengsels zijn vaste mengsels. Dit betekent dat je niet ieder jaar of om de paar jaar opnieuw moet inzaaien. Na inzaaien bestaat het beheer uit één of meerdere keren maaien en afvoeren van het maaisel. De eerste jaren kan vaker maaien nodig zijn. Als een bloemenweide na een aantal jaar dreigt te vergrassen kan het nodig zijn (een aantal jaren) een extra maaibeurt uit te voeren. Het moment of de momenten waarop je maait hangt af van de ontwikkeling van je grasland:

Type grasland	Aantal keer	Maaitijdstip
Zeer voedselrijke graslanden	3x	mei/begin juni - augustus/september - oktober/begin november/april nieuwe jaar
Voedselrijke graslanden	2x	mei/begin juni - augustus/september
Matig voedselrijke graslanden	2x	eind juli - september/begin oktober
Voedselarme graslanden	1x	september

Vergrassing

Vooral voedselrijke graslanden hebben de neiging snel te vergrassen, er groeien dan steeds meer grassen en steeds minder bloemen. Delen die sterk vergrassend zijn je tijdig te maaien, voordat de grassen in bloei komen. Het maaisel met je vervolgens goed afharken en afvoeren. De eerste maaibeurt is dan al in mei of begin juni. Eventueel kun je in niet al te voedselrijke graslanden ook ratelaar inzetten tegen vergrassing. Ratelaar is een eenjarige plant die parasiteert op grassen. Zaai ratelaar aan het einde van de zomer/begin van het najaar. Maai vóór het zaaien het gras zeer kort af en hark de bodem eventueel wat open. Maai daar waar ratelaar groeit pas na eind juli, vanwege het uitzaaien van ratelaar.

boven: ratelaar, onder: brandnetel >

Onkruid?!

Soorten als ridderzuring, brandnetel, melde en perzikkruid horen ook thuis in een bloemenweide, maar als deze heel dominant aanwezig zijn, noemen we ze meestal onkruiden. Het eerste jaar kunnen deze soorten massaal opkomen. Het zaaiklaar maken van de bodem zorgt voor een goed kiembed voor het zaigoed, maar ook voor onkruiden zoals melde en perzikkruid. Door meerdere malen een vals zaaibed toe te passen kun je dit grotendeels voorkomen. Komen er toch veel dominante soorten op in het eerste jaar, dan is veelvuldig maaien (3 tot 5 keer) nodig om deze soorten te onderdrukken. Zorg er met maaien voor dat deze soorten zich niet kunnen uitzaaien en voer maaisel goed af. Ook het eerste jaar is het heel belangrijk om bij veel melde en perzikkruid echt te blijven maaien en afvoeren! Dominante soorten als ridderzuring of brandnetel kom je vaak op bepaalde plekken in het grasland tegen, deze kun je dan ook alleen op deze plekken aanpakken door tijdig en vaak te maaien en af te voeren of door handmatig uitsteken.

Succes en veel plezier met het ontwikkelen van jouw bloemenweide.

Geniet van de bloemenpracht in jouw grasland, samen met alle insecten, vogels en andere dieren!